

EL CATALÀ  
EL CATALÀ  
EL CATALÀ  
una llengua mil·lenària  
per al futur de  
CATALUNYA  
CATALUNYA  
CATALUNYA





---

Generalitat de Catalunya  
Departament de Cultura  
**Direcció General de Política Lingüística**  
Institut de Sociolingüística Catalana  
Centre de Documentació

---

*"El dia que tothom pugui triar quina de les dues llengües –català o castellà– vol parlar, perquè les sap totes dues, aleshores no caldrà defensar tant el català, perquè tindrà la vida assegurada. Mentrestant, cal protegir-lo perquè està en posició feble. I no demanem cap privilegi, sinó el compliment de la Constitució".*

AINA MOLL

DIRECTORA GRAL. DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA  
DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA.

Secretaria de Política Lingüística  
Centre de Documentació



1031006190

SL/C - Gir

0148 - 61260

Edita: Ajuntament de Girona  
Patrocina: Diputació de Girona  
Imprimeix: Gràfiques Curbet - Migdia, 10 - Girona  
Dipòsit legal: GE. 347-1981

*En aquesta publicació, preparada per a facilitar i difondre el coneixement de la història de la llengua de Catalunya, hi trobareu un conjunt de documents que fan expressa referència al seu pas-sat, sobretot als períodes de major opressió dels drets lingüístics a casa nostra; també n'hi trobareu, però, d'altres que reflecteixen el pensament i l'actitud de la nostra gent d'avui, dels lingüistes, dels intel·lectuals, dels responsables polítics i del propi Consell Executiu de la Generalitat.*

*Ara, que és el moment de reafirmar tots plegats, com també ho fa l'Estatut, amb les nostres actituds, que la llengua pròpia de Catalunya és el català; ara, que és el moment de recuperar per a la llengua catalana unes condicions i un tracte d'igualtat en els actes públics, en l'administració, a l'escola i en els mitjans de co-municació; ara, que és el moment de reafirmar que la nostra llengua mil·lenària continua essent la nostra única forma d'ex-pressió i que, per tant, és amb aquesta mateixa llengua que ens hem d'expressar en el futur, conscients de la dinàmica de la llen-gua catalana, que continua mantenint-se com el nostre principal signe d'identitat, tot i els períodes de forta opressió viscuts du-rant la seva història, voldríem que ningú no dubtés a sumar-se incondicionalment a la seva defensa, treballant per la seva nor-malització i, amb això, per la promoció de la Cultura Catalana.*

ARCADI CALZADA I SALAVEDRA  
PRESIDENT DIPUTACIÓ

## Una Campanya pel futur: els fonaments d'una nació progressiva

*Tot acabant la campanya oferim a tots els gironins un instrument per a la reflexió. Aquest llibret recull sintèticament el balanç d'una història de reiterades derrotes i d'una pertinaç persecució. És bó de repassar la història i de recordar la trajectòria de la nació catalana i de la llengua catalana com una de les expressions màximes del nostre fet nacional. Al llarg dels segles tots els programes, més o menys explícits, de desnacionalització han topat amb una consciència col·lectiva i una actitud resistent que ha desmuntat tots els intents.*

*Convé però de no aturar-se en la perspectiva històrica i en la consciència de la permanent resurrecció i supervivència. L'esperit amb que l'Ajuntament de Girona ha endagat la Campanya per la Normalització de la Llengua Catalana no ha estat mai un esperit historicista ni ha projectat recuperacions nostàlgiques. La nostra perspectiva és ara ambiciosament encarada cap el futur. Els nostres objectius bàsics passen justament per la superació del passat i la perspectiva última passa per assolir uns nivells de normalitat que facin innecessària qualsevol repetició d'una Campanya d'aquestes característiques. La nostra ambició és ara construir una normalitat lingüística, una comunitat estable, una ciutat sensible i una ciutadania conscienciada respecte del marc nacional en el que ens movem i de les necessitats apremiants per a donar-li un contingut progressiu. Un contingut que sigui assumit per tots els habitants de Catalunya que entenguin que, sigui quin sigui llur origen, el marc en el qual es situa la perspectiva de les seves aspiracions i objectius prioritaris és indiscutiblement un marc nacional català. La comprensió de la relació dialèctica que s'estableix entre els nivells polítics i lingüístics de Catalunya, i les manipulacions a que aquesta relació pot veure's sotmesa, és la condició indispensable per tal que Catalunya abandoni tots els vestigis de pairalisme, cofoïsme o chauvinisme cretí, i enceti una etapa de progrés i de justícia més plenament assolible al si del nostre marc nacional.*

JOAQUIM NADAL I FARRERAS  
ALCALDE DE GIRONA

I

Per la normalització

# Cap a la normalització lingüística

És amb gran goig que he acceptat la invitació de l'Ajuntament de Girona, d'encapçalar amb unes paraules aquest llibre que crida els ciutadans gironins a una acció col·lectiva, forta i ferma, pel recobriment total de la nostra llengua.

Amb aquesta crida, que ha rebut ja el suport de moltes persones i institucions i que aviat veurem atesa amb accions concretes, l'Ajuntament de Girona es fa capdavanter de la campanya per la normalització del català a la qual la Generalitat vol convocar el poble de Catalunya i que rebrà —n'estem segurs— el suport entusiasta de totes les institucions i dels ciutadans de Catalunya, independentment de llur origen, de llur condició social i de llur ideologia.

La campanya de l'Ajuntament de Girona pot servir de model a altres Ajuntaments, quant a planificació i organització, i la resposta cívica dels gironins servirà d'estímul a la resta dels catalans, per a una participació activa i de resultats visibles.

Cal que entre tots fem realitat el que estableix l'article 3 de l'Estatut, referent a la llengua. Cal que qualsevol turista o observador superficial, simplement passejant-se per les nostres ciutats i les nostres platges, mirant els rètols i escoltant parlar els ciutadans, s'adoni

que el català és la llengua pròpia de Catalunya.

Tots sabem que som lluny encara d'aquesta normalitat; sabem que el castellà és tan clarament dominant en els rètols i senyalitzacions, en els mitjans de comunicació i en la relació interpersonal dels ciutadans, que és ben possible —i el fet es produeix sovint— que un turista poc observador passi unes quantes setmanes entre nosaltres i se'n vagi sense haver-se adonat que la llengua pròpia de Catalunya no és el castellà.

I tots sabem per què passa això: la llarga etapa d'oficialitat única del castellà, amb bandejament del català de tota activitat i de tota presència pública, ens ha duit a la situació aberrant d'una comunitat formada majoritàriament per individus analfabets en la llengua pròpia —encara que en una altra llengua siguin titulats universitaris—, incapaços de posar-la a l'abast de la majoria dels ciutadans d'altres contrades que han vingut en gran nombre a compartir amb nosaltres treballs i esperances, i que se senten catalans d'adopció però es mantenen privats del coneixement del català, sovint malgrat llur fort desig de conèixer-lo.

Aquesta situació de fet —una llengua «en la qual ens entenem tots», que tots hem après a l'esco-

la i en la qual llegim i escrivim amb facilitat, enfront de la llengua del país que un percentatge sortosament petit de ciutadans desconeix, que un altre percentatge més elevat entén però no parla, i que molts dels propis parlants no són capaços d'emprar per a l'expressió escrita—frena considerablement el procés de normalització, en el moment en què els textos constitucional i estatutari li han donat via lliure.

Per això cal que els catalans, que hem sabut lluitar aferrissadament per la supervivència de la nostra llengua en les llargues etapes de persecució, siguem capaços de fer ara l'esforç col·lectiu necessari per a assegurar definitivament aquesta supervivència. Hem de ser conscients que ens ha tocat viure una etapa difícil, però decisiva per al recobriment de la nostra identitat col·lectiva. Que tenim el deure ineludible i el dret irrenunciable de conservar el patrimoni cultural —que no és només nostre, sinó que pertany a la Humanitat—que hem rebut dels avantpassats, i de transmetre'l enriquit als nostres descendents. Que les dificultats actuals són només transitòries, i que quan els nostres infants que ara entren a l'escola acabin llur formació, tindrem una generació de catalans que posseiran la llengua catalana a nivell parlat i escrit, i que podran comunicar-se en qualsevol de les dues llengües oficials, de manera que les actuals dificultats de comunicació no existiran. Que només l'actual generació adulta haurà de fornir un esforç notable per aconseguir la normalització, i que aquest esforç val la

pena perquè serà compensat amb el recobriment de la personalitat del nostre poble.

Hem de ser ben conscients que els textos legals són insuficients per a la supervivència d'una llengua, i que el català només se salvarà realment per a la posteritat si els catalans volem que es salvi. I quan dic «els catalans» vull dir *tots* els catalans: els nascuts a Catalunya i els vinguts de fora, els qui tenen el català com a llengua pròpia i els qui parlen una altra llengua —ben entès que per a aquests l'adopció del català representa un enriquiment lingüístic i cultural, i de cap manera un rebuig o una postergació de llur llengua originària. Per això cal que acordem entre tots unes normes de convivència lingüística:

1. Mentre el coneixement de les dues llengües oficials no sigui una realitat per a tots els ciutadans de Catalunya, els qui tenen el català com a llengua pròpia han d'ajudar els conciutadans de parla castellana a adquirir el català. Per això els parlaran sempre en català —i estaran disposats a repetir, explicar o traduir llurs paraules—, excepte quan llur interlocutor els demani que ho facin en castellà.

2. Com que aquesta pràctica no és deguda a cap voluntat d'imposició, sinó al propòsit d'ajuda, qualsevol demanda d'emprar el castellà serà feta i rebuda amb naturalitat i cordialitat, i no produirà conflicte. Igualment, la conversa bilingüe català—castellà serà considerada normal i no produirà cap incommodat.

3. Cada ciutadà contribuirà en la mesura de les seves possibili-



tats a la normalització del català: d'una banda, millorant-ne el seu coneixement personal (aprenent de parlar-lo, d'escriure'l, d'emprar-lo en la seva activitat professional, llegint les grans obres literàries catalanes...), i d'altra banda contribuint a la seva presència parlada i escrita al carrer i en totes les activitats col·lectives.

Si som capaços de posar en pràctica aquestes convencions, la normalització lingüística de Catalunya es farà amb tota naturalitat,

sense cap alteració de la convivència.

Jo convido els ciutadans de Girona a participar-hi amb entusiasme, i agraeixo al seu Ajuntament que hagi obert el camí del gran moviment de recobriment de la llengua catalana per a Catalunya que el poble català, lliurement i sense conflictes, ha de dur a terme.

**AINA MOLL**

DIRECTORA GENERAL DE  
POLÍTICA LINGÜÍSTICA



Breu repàs  
documental  
a la repressió  
de la  
llengua catalana

# Introducció documental

La llengua catalana ha estat l'única llengua parlada pel poble de Catalunya durant més de mil anys. Les successives immigracions ocorregudes a través dels segles —francesos, castellans, italians, etc...— adoptaven la llengua de Catalunya sense dificultats. Aquests darrers anys, però, amb la forta immigració amb la repressió que el règim franquista ha imposat al poble de Catalunya i la manca d'informació respecte a la pròpia història han fet que moltes persones pensessin que Catalunya ha estat de sempre una nació bilingüe. No hi ha pobles bilingües. Cada país té la seva pròpia llengua, perquè una llengua no neix ni es manté sense cap raó. I la raó de l'existència de la llengua catalana no és cap altra que la d'ésser l'expressió d'un Poble, d'una Cultura i, en definitiva, d'una Nació.

Si fem un repàs històric, veiem que tant bon punt es deixa de banda el llatí con a llengua culta per la redacció de textos jurídics i administratius a tota l'Europa occidental, Catalunya adopta l'única llengua que es parlava a tot el territori, el català, per a substituir el llatí, així com Castella adopta el castellà, França el francès, Portugal el portuguès, etc... Això fa que les lleis, els documents, el comerç, la literatura, la tinguin per llengua pròpia i

comenci una etapa florent. I en català s'hi escriuen "El Consolat del Mar", el primer codi marítim escrit en llengua vulgar, s'hi tradueixen els Usatges, base del Dret català, hi parlen els trobadors, s'hi escriuen les Cròniques Reials i una abundant literatura medieval i renaixentista omple la vida de Catalunya amb Ramon Llull, Bernat Metge, Francesc Eiximenis, Ausiàs March entre tants d'altres. Així, la llengua catalana és la que els comerciants i conqueridors porten, a València i a les Balears i la converteixen en l'única parlada en aquestes terres.

Als segles XVI i XVII, la llengua viu una època de decadència. El català és poc cultivat com a llengua literària i malgrat que la parla es manté íntegra i exclusiva arreu, s'atura l'empenta dels segles anteriors. Per sort, l'ús exclusiu de la llengua a tots els nivells de la vida de la societat catalana a València i a les Illes l'ha consolidada abastament i li ha donat tots els elements d'una llengua culta.

És després de la derrota de l'11 de setembre de 1714, amb la publicació del Reial Decret de Nova Planta quan la llengua comença a ésser perseguida. Els Borbons, la nova dinastia de l'Estat espanyol, fan tot el possible per a aniquilar la nació catalana: es dissolen les Corts

Catalanes, la Generalitat queda substituïda per la representació de l'administració central, els Caps de Catalunya són morts o empresonats i s'imposen per primera vegada a Catalunya, a Mallorca i València les lleis de Castella fent-la depenent, en tot, del poder Central.

Pel que fa a la llengua, comença una repressió que encara no ha acabat, a fi de destruir un dels fets diferenciadors que més preocupen els vencedors. Els documents que en parlen els trobareu tot seguit, per tal que es recordi com la llengua va ésser esbandida de l'escola, dels jutjats, de les notaries, dels llocs oficials de l'administració, de les lletres i dels llocs públics.

El poble, però, resta fidel a la llengua, perquè mai no va parlar d'altra manera.

Actualment, la llengua catalana està en greu perill. Mai no ho havia estat tant com ara. Els autors d'un conegut document publicat a la revista "Els Marges" n'assenyalen tres motius, que sociològicament, s'han d'admetre:

La liquidació de les institucions pròpies de Catalunya pel franquisme.

La modificació de l'estructura demogràfica.

La uniformació del sistema de vida i cultura.

La Campanya per la Normalitza-

ció de la Llengua Catalana no pretén pas obstruir els drets de cap persona de parlar la llengua que vulgui, però sí que vol fer prendre consciència a tots els que viuen a Catalunya que la pèrdua de la llengua catalana significaria la pèrdua del principal signe d'identitat de la nació catalana.

Vol fer notar, també, que cal que tots els que viuen a Catalunya han de col·laborar a donar a la llengua catalana la situació que li correspon, tot cooperant personalment o com a representants d'entitats de tota mena, ja siguin culturals, esportives, comercials o polítiques, sobretot tenint en compte que els esforços que puguin fer-se a nivell del Parlament o del Govern de la Generalitat serien insuficients sense aquesta presa de consciència i de posicions a tots els nivells de la societat catalana.

Pensem que aquest llibret pot ésser útil per al coneixement del passat i present de la llengua i un instrument o document de treball per a tota mena de debats i reunions informatives que es puguin organitzar ara i després de la Campanya de Normalització.

LA COMISSIÓ MUNICIPAL DE  
NORMALITZACIÓ DE LA  
LLENGUA I PROMOCIÓ DE LA  
CULTURA CATALANA

*«La llengua pròpia de Catalunya és el català.»*

*Així ho reafirma l'Estatut.*

*Durant més de 1.000 anys ha estat l'única llengua de Catalunya i n'és ara el principal signe d'identitat.*

*Per això, qualsevol intent d'esclafar-la és un intent contra el poble de Catalunya.*

*El consell executiu de la Generalitat s'ha referit darrerament a aquesta qüestió.*

(...)

El govern de la Generalitat assumeix totalment la missió que l'Estatut li confia, i respecta i està disposat a fer respectar els drets lingüístics de tots els seus ciutadans.

L'actual situació de fet, com a conseqüència d'un llarg període d'oficialitat única del castellà i de proscripció del català de la vida pública i de l'escola, presenta un claríssim desequilibri en benefici de la llengua castellana —només un 4 per cent d'escoles ensenyen en català; només dos diaris de Catalunya són redactats íntegrament en català, enfront de deu escrits exclusivament o molt majoritàriament en castellà; només 20 hores setmanals de televisió en català, enfront de 150 en castellà (i en-

cara, de les catalanes, 7 hores i mitja són repeticions, i gairebé totes són donades en horari inhàbil per a la majoria dels ciutadans); manca gairebé absoluta de programació de cinema en català, enfront d'una abundantíssima cartellera en castellà; percentatge limitadíssim de retolacions de tota mena en la llengua de Catalunya, etcètera.

*Per això la Generalitat per a tractar d'assolir la igualtat plena de drets i deures en relació amb les dues llengües que l'Estatut li encomana, haurà de promoure fortament l'ús del català, sense per això marginar ni discriminar la llengua oficial de l'Estatut ni deixar de defensar, sempre que calgui, els drets de les persones que tenen el castellà com a llengua habitual.*

*Quines són les posicions de la Generalitat en defensa de la llengua catalana, i al mateix temps de respecte als drets dels castellanoparlants?*

## Per la normalització del català

Amb l'entrada en vigor de l'Estatut, *Catalunya ha iniciat una nova etapa de la seva història; una etapa crítica, que pot marcar el recobriment definitiu de la nostra personalitat de poble, o bé la pèrdua definitiva de les senyes d'identitat que ens resten.* És important que tinguem consciència d'aquesta realitat, perquè serà només la voluntat del poble català que decidirà cap a quin dels dos resultats ens encaminem.

*L'aspecte més important d'aquest procés és sens dubte el de la normalització lingüística, perquè la llengua és la senya més clara de la identitat d'un poble.* Catalunya existirà com a poble diferenciat en la mesura que el català torni a ser realment la llengua de Catalunya, tal com ho proclama l'Estatut.

Per això voldria fer des d'ací una crida a tots els catalans, convidant-los a prendre part activa i militant en aquest procés, a partir dels següents principis bàsics:

**1. El català és la llengua de Catalunya.** Els catalans tenim el deure irrenunciable de conservar el patrimoni lingüístic rebut dels avantpassats i transmetre'l a les generacions que ens seguiran.

**2. No és possible ser català rebutjant la llengua de Catalunya.**

Tot català, independentment del seu origen ètnic i lingüístic, ha d'acceptar el català com a llengua pròpia del país i comuna als seus habitants.

**3. Aquesta acceptació no implica de cap manera el rebuig de la llengua pròpia de l'individu.** Tota persona té dret al ple desenvolupament en la seva pròpia llengua, a cultivar-la i a transmetre-la als seus fills. Però aquest dret no és incompatible amb el deure de conèixer la llengua del país i fer-la servir en la relació social.

Heus ací algunes normes d'actuació que sens dubte ens hi poden ajudar:

**1. Us normal del català,** per part dels catalanoparlants, en tota situació. Essent el català la llengua del país, és absurd d'adreçar-se en castellà a un desconegut, com fan encara tants empleats de serveis públics (esponjàniament o per disposició de l'empresa), i tants ciutadans en les situacions més diverses.

**2. Pràctica normal del bilingüisme passiu.** *És natural que si algú no sap contestar-nos en català ho faci en castellà; però si entén el*

*català no ni ha cap motiu perquè el seu interlocutor passi a parlar-li en castellà.* El bilingüisme passiu pot ser un gran instrument de normalització, ja que d'una banda evita problemes al castellanoparlant que no se sent segur del seu domini del català i es trobaria violent si hagués de servir-se'n per una pressió social, i d'altra banda facilita la integració, perquè la pràctica passiva és la millor escola que pot tenir un adult: sentint-lo molt sovint, en boca de persones diferents, s'hi familiaritza sense adonar-se'n i pot arribar a parlar-lo sense cap sensació d'incomoditat.

### 3. Flexibilitat en l'ús lingüístic.

En aquesta primera etapa del procés, cal evitar la temptació d'exigir l'ús d'una llengua determinada. El castellanoparlant que s'esforci a parlar en català, notará que desperta la simpatia dels autòctons, que el reconeixem immediatament com «un dels nostres».

*Evidentment, si algú no ens entén té dret a demanar-nos que fem servir la seva llengua i a esperar que ho farem de bon grat. Ha de quedar clar, però, que sols ho demana qui realment en té necessitat, i que és atès perquè encara no ha tingut temps de familiaritzar-se prou amb el català per a entendre'l; actualment, hi ha massa castellans que exigeixen l'ús del castellà per espanyolisme mal entès o per imperialisme caduc, i massa catalans que, escalivats per aquests abusos, refusen de parlar castellà a algú que no els entén i provoquen així una reacció anticatalana.*

### 4. Esforç personal de cadascú en l'adquisició i l'ús del català. El

castellanoparlant que no entén el català, s'ha d'esforçar a entendre'l; el qui ja l'entén, a parlar-lo; el catalanoparlant ha d'aprendre d'escriure'l, d'usar-lo en el registre adequat (avui en dia es fan discursos solemnes en un registre de llengua familiar que ens escandalitzaria si fos emprat en un discurs en castellà), de fer-lo servir amb tothom qui ens entengui, encara que no el parli: d'emprar-lo en les relacions comercials, etc., etc. Tots podem augmentar –i sovint multiplicar– les ocasions en què fem ús del català. I tots ens hem de sentir moralment obligats a fer-ho.

### 5. Assumpció de la pròpia responsabilitat en el procés de normalització.

*Cal que tots els catalans ens sentim corresponsables en la catalanització de Catalunya, i assumim plenament la tasca que ens hi correspongui: els comerciants, catalanitzant rètols i anuncis; els mitjans de comunicació, expressant-se cada dia més en la llengua del país; els organitzadors d'actes públics, adoptant mesures que facilitin la generalització de l'ús del català amb el mínim de marginació dels qui encara no l'entenen (distribució de la versió castellana de discursos o mítings fets en català, o almenys d'un resum adequat; breu resum oral abans o després de l'exposició en català; traducció simultània en certes reunions, etc.); els ensenyants, fent de l'ensenyament del català una cosa viva, que proporcioni als alumnes l'instrument natural del seu desenvolupament personal; etc., etc.*

*Evidentment, la responsabilitat més gran en aquest procés recau*

*sobre la Generalitat de Catalunya, i no cal dir que l'actual govern de la Generalitat l'assumeix amb goig i il·lusió. Però poca cosa podria fer si no trobés el suport entusiasta del poble de Catalunya. Per això, abans d'exposar-vos alguns projectes del departament de Cultura i Mitjans de Comunicació que ens sembla que poden ser útils per a fer camí cap a la normalització, he volgut fer una crida a tots els catalans, sense distinció d'origen lingüístic*

ni d'ideologia, perquè assumeixin la necessitat d'aquesta normalització que només serà possible si la volem tots. Aprofito l'ocasió per posar-me a la disposició de tots, per ajudar en totes les tasques que considereu convenient d'emprendre per assolir-la.

**AINA MOLL**

DIRECTORA GENERAL DE  
POLÍTICA LINGÜÍSTICA DE LA GENERALITAT  
DE CATALUNYA



*Què cal saber des del punt de vista social?*

*Un sociolingüista prou reconegut s'expressa així en:*

## Les actituds envers el català

(...)

Encara avui la llengua catalana es troba en una situació de «normes d'ús restrictiu», és a dir, normes que són favorables a l'ús del castellà més que no pas al del català. Per això hem de convenir amb Aracil que «caldrà modificar les normes d'ús lingüístic aviat i prou radicalment si volem que el català subsisteixi».

Però la modificació de les «normes d'ús lingüístic» no es pot fer solament amb lleis o amb decisions de govern, tot i que és molt important que es produeixin. Cal al mateix temps sensibilitzar l'opinió pública, perquè s'esforci a modificar els seus hàbits alguns d'ells ben arrelats, tant entre els catalans de naixença com entre els d'immigració.

(...)

Una primera constatació és que la gran majoria dels catalanoparlants no tenen una clara consciència no sols del que significa la normalització lingüística en totes les seves implicacions, sinó del paper decisiu d'una llengua nacional per a una societat. Són fidels a la llengua parlada una mica per rutina, però s'han acostumat a prescindir del català escrit. Apliquen quasi

tots els seus esforços lingüístics a parlar correctament en castellà —cosa que em sembla molt bé—, però es despreocupen, o se'n preocupen poc, de fer el mateix en català!

(...)

Una llengua no és com el carnet d'un club, que es pot bescanviar per un altre. *Una llengua és un vehicle de comunicació i, alhora, un senyal d'identitat col·lectiva, una afirmació cultural. Si estem realment per la reconstrucció nacional de Catalunya, hem d'assumir-la amb coherència: sense la plena normalització de la llengua catalana aquella «reconstrucció» és una paraula buida.* En conseqüència, el dret a usar el català a Catalunya és un dret col·lectiu, irrenunciable i com a tal ens imposa uns deures cívics. Certament, renunciar ocasionalment a aquest dret —per «comoditat», per raons «pràctiques», per «evitar problemes»— pot resoldre algun petit conflicte personal, però no és cap solució definitiva.

(...)

És imprescindible, doncs, que es produeixi un canvi d'actitud en molts catalanoparlants: a Catalunya parlar, llegir i escriure en cata-

là no ha de ser una pràctica «complementària» o «marginal», sinó la pràctica habitual dels catalans.

(...)

Cal ser especialment comprensius i flexibles amb els sectors més desassistits de la població des d'un punt de vista social i cultural: el que es pot exigir d'un funcionari no sempre resulta apropiat d'exigir de la gent del carrer. Cal ser, en definitiva, radical en els principis, però pacient i flexible.

(...)

Com és sabut, una gran majoria dels castellanoparlants que resideixen a Catalunya no té actituds negatives envers el català.

Ara: això no vol dir que a vegades no es produeixin situacions d'«incomoditat» davant l'ús públic del català.

L'origen més comú d'aquestes actituds, però, està en el fet que bona part dels castellanoparlants no ha tingut l'oportunitat ni tan sols d'entrar en contacte amb el català; viuen en ghettos monolin-

gües, treballen –si encara tenen la sort de fer-ho!– en llocs on no senten gairebé la nostra llengua i veuen una televisió gairebé del tot castellanitzada.

(...)

*Una actitud abandonista («prescindim del català perquè així tots ens entendrem») és tan nefasta com una actitud de signe contrari («prescindim del castellà, i el qui no ho vulgui entendre que se'n vagi»): totes dues condueixen a dividir Catalunya en dues comunitats separades.*

En resum, la modificació d'hàbits, sobre la qual tant insisteixo, es pot formular avui –en l'actual etapa del procés de normalització lingüística– amb dues «normes bàsiques», l'una activa i l'altra passiva:

a) *Tothom ha de poder expressarse en la seva llengua habitual (català o castellà).*

b) *Tothom ha de respectar el dret de l'altre a expressar-se en la seva llengua habitual (català o castellà).*

FRANCESC VALLVERDÚ

## *També els intel·lectuals catalans manifesten la seva posició:*

(...)

*Davant els obstacles al lliure desenvolupament de la cultura catalana, negant-li l'ús normal dels mitjans de comunicació social;*

*Davant el projecte d'imposar una alta inspecció en l'ensenyament amb funcions de censura política i de minimitzar l'autonomia dels centres educatius, inclosa la universitat;*

*Davant les pressions per a fraccionar la unitat de la llengua catalana, les provocacions per a predisposar una part de la població immigrada castellanoparlant contra la llengua pròpia del país i d'impeidir la normalització i la recuperació lingüística; en definitiva, davant el refús d'acceptar l'existència de la nostra nació, DECLAREM estar disposats a:*

1. Defensar les institucions democràtiques del poble català;

2. Apressar els partits i moviments polítics, les organitzacions sindicals, els ajuntaments i les associacions representatives a prendre posicions clares i decidides a favor dels drets amenaçats;

3. Donar ple suport a les campanyes perquè els mitjans de comuni-

*cació social en el nostre àmbit adoptin continguts catalans, usin la llengua catalana i donin prioritat a les qüestions que afecten els nostres drets nacionals;*

4. *Impulsar la normalització de la llengua i la cultura catalana en tots els sectors de la vida col·lectiva, sense ambigüitat ni feblesa, que afavoreixen sempre la discriminació contra el català. En aquest sentit, donem ple suport a la Declaració contra el «Manifiesto por la igualdad de derechos lingüísticos en Cataluña»;*

5. Garantir, contra totes les manipulacions, el respecte als drets del immigrants de parla no catalana i afavorir llur integració voluntària a la tasca comuna de reconstrucció nacional en un clima de convivència pacífica;

6. Enfortir la solidaritat entre els Països Catalans, avui víctimes d'una intensa política divisòria; i

7. Sol·licitar la inspecció dels organismes internacionals competents per tal que verifiquin i jutgin imparcialment la situació de la llengua i la cultura i les possibilitats reals en l'exercici del dret dels catalans a l'autogovern.

*Des de Felip V ençà, la llengua catalana ha estat tractada com a llengua dels vençuts. Unànimement, el poble, però, resta fidel a la seva única llengua, la llengua catalana, que, malgrat els maltractes, cap català no ha abandonat.*

#### DISPOSICIONS DE REPRESSIÓ

El primer document per arrabassar els drets de Catalunya és del 1624, on Olivares, Ministre de Felip V, aconsella el Rei respecte els països no castellans d'Espanya. Les conseqüències d'aquests consells foren, entre d'altres, la «Guerra dels Segadors» (1640).

«Tenga V.M. por el negocio más importante de su Monarquía, el hacerse rey de España; quiero decir, Señor, que no se contente V.M. en ser Rey de Portugal, de Aragón, de Valencia, Conde de Barcelona, sino que trabaje y piense con consejo mudado y secreto, por *reducir estos reinos de que se compone España, al estilo y leyes de Castilla sin ninguna diferencia, que si V.M. lo alcanza, será el Príncipe más poderoso del mundo* (. . .).

El tercer camino, aunque no con medio tan justificado, pero el más eficaz, sería hallándose V.M. con esta fuerza que dije, ir en persona como a visitar aquel reino donde se hubiese de hacer el efecto, y *hacer que se ocasione algún tumulto popular grande y con este pretexto meter la gente, y en ocasión de sosiego general y prevención de adelante, como por nueva conquista asentar y disponer las leyes en conformidad de las de Castilla y de*

#### DOCUMENTS DE RESISTÈNCIA

Pau Duran, bisbe d'Urgell, respon així –en el Concili de 1637 a Tarragona– sobre l'afirmació que el castellà és la llengua comuna a Catalunya:

«El Rdm. Sr. Bisbe d'Urgell va dir que entre les coses que havien de ser votades havia sentit com si es suposés que la llengua castellana era la general de tota Espanya. I perquè no semblés que el Sagrat Concili afirmés això, protestà en contra. Ja que és ben cert que la llengua castellana no era pas la general abans de la unió dels regnes de Castella, Aragó i Portugal, quan hi havia reis a aquestes Províncies. Per tant, per una unió que és accidental (per accidens) i que per res afecta a les llengües, no fou pas posada com a general. I el mateix queda clar perquè a Catalunya vigeix una llengua, a Castella una altra, Portugal té la seva pròpia llengua, com també a Cantàbria en la seva major part (vol dir el País Basc); que de tal manera aquestes llengües són diverses que aquestes nacions no s'entenen entre si. D'on, va dir, que feta la proposició part per part, no és menys hispànica la llengua catalana respecte a Catalunya, que és part d'Espanya, que la llengua castellana respecte

esta misma manera irlo ejecutando con otros reinos.»

(Citat per Gregorio Marañón a *La pasión de mandar, el conde-duque de Olivares.*)

Després de la caiguda de Barcelona, l'11 de setembre de 1714, el «Consejo de Castilla» comença la redacció del Decret de Nova Planta promulgat el 16 de gener de 1716. Pel que fa a la llengua s'aconsellava al Rei:

*«...supuesta y asentada la calidad de que se hayan de abolir, borrar, quitar enteramente los fueros, constituciones, usos, costumbres y privilegios que gozaba el Principado, será bien que las con que en su lugar haya de ser gobernado y mantenido en justicia, las mande V.M. ejercer con la calidad de por ahora; y que sea practicado desde luego las leyes de Castilla así en lo civil como en lo criminal, actuando en lengua castellana, a reserva de aquellos pequeños lugares que, por su miseria y situación en la montaña, en que será justo se dispense esta condición, hasta que la comunicación y el trato haga me-*

a Castilla, i el mateix cal dir de la llengua portuguesa i basca, i, en conseqüència, feta la deguda proporció, va dir que no és tampoc menys llengua general de tota Espanya que la llengua castellana, car, fins i tot, fet el recompte de les terres, dels pobles i dels habitants, hi ha tantes persones a Castilla que saben el català, com a Catalunya que saben el castellà.»

(Arxiu històric de l'Arquebisbat de Tarragona).

nos difícil y costosa su introducción en ellos» . . .

*«...que en las escuelas de primeras letras y de Gramática no se permitan libros en lengua catalana, escribir ni hablar en ella dentro de las escuelas, y que la Doctrina cristiana sea y la aprendan en castellano.»* Consejo de Castilla en el reinado de Felipe V.

El 1717, Felip V fa la «Carta del Rey a los Corregidores» fent recomanacions sobre l'aplicació del Decret de Nova Planta.

*«Pondrá el corregidor el mayor cuidado en introducir la lengua castellana, a cuyo fin dará providencias más templadas y disimuladas para que se note el efecto sin que se note el cuidado.»*

El 23 de maig de 1768, Carles III, per la Real Cédula, dicta una resolució «. . . y para que en todo el Reyno se actúe y enseñe en lengua castellana.

. . . , y a este efecto derogo y anulo todas qualesquier resoluciones, o estilos, que haya en contrario, y esto mismo recomendará el mi Consejo a los Ordinarios Diocesanos, para que en sus Curias se actúe en lengua castellana.»

(. . .)

*«VII. Finalmente mando, que la enseñanza de primeras Letras, Latinitad y Retórica, se haga en lenguas castellana generalmente, donde quiera que no se practique, cui-*

La Real Cédula de Carles III, cinquanta dos anys després del Decret de Nova Planta, mostren ben clarament la resistència mostrada pel poble.

dando de su cumplimiento las Audiencias y Justicias respectivas, recomendándose también por el mi Consejo a los Diocesanos, Universidades y Superiores Regulares para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la Nación para su mayor armonía y enlace recíproco.

(...)

...teniendo relación las Escuelas menores en lengua castellana, con la facilidad de que los Subalternos se instruyan en ella, para exercitarla en los Tribunales. Y para la puntual ejecución de todo darán respectivamente las providencias que se requieran, sin permitir la menor contravención, o impedimento a quanto va dispuesto, por convenir así a mi Real servicio, bien y utilidad de la Causa pública de mis Vasallos. Que así es mi voluntad ...»

Al 1748 Baldiri Reixach, nat a Bell-lloc d'Aro i mort a St. Martí d'Ollers diu en el seu llibre «Instruccions per a l'ensenyança de minyons».

*«Entre totes les llengües, la que amb més perfecció deuben saber lus minyons és la llengua pròpia de sa patria»*, demostratiu que 32 anys després del Decret de Nova Planta es tenia per pàtria a Catalunya i per llengua el català.

Més endavant diu:

«Y com no faltian Cathalans, que avegadas desprecian nostra llengua, es precís advertir aquí, que la rusticitat, grosserera, y falta de termes, que li imputan, provenen de dos causas. La una es, que ditas personas tenen lo geni de estimar mes lo que es foraster.

(...) La segona causa es, perque hi ha poch cuydado en esta Provincia, de ensenyar a parlar lo Cathalà, ab aquella perfecció, y gentilesa, que se deuria parlar.

Y es cert, que si en Cathalà se escrigués tanta copia de llibres, com en Llatí, y en Castellà, vindria à ser nostra llengua tant fertil en las veus, com en la Llatina, y la Espanyola; perque los homens Doctes aplicarian à nostra llengua totas aquellas veus, que vindrian be, per explicar las cosas, així com se fa en la Llatina, y Espanyola.

*Pero me apar, que la llengua Cathalana te un gran avanç ò una gran excelencia sobre las demás perque te una gran aptitut, y proporció, per apendrer, y entender las demás llenguas, pues la experiencia enseña, que los Cathalans, facilment*

*entenen las Naciones Estrangeras, y que ab facilitat aprenen de parlar son llenguatge.»*

També Josep Ullastra, nat a Banyoles i mort a Peralada, en publicar la *Primera Gramàtica Catalana* el 1753, diu:

«Tán connatural es á quiscún Nacionál l'estimació de sa propia Lengua com lo matéx natural Alimént, pués lo que fa aquést en ordre al Cos fa aquella en ordre a l'Anima. Ab ella nos acarician, al matéx temps que n's aliméntan ab sa propia sang, las Mares i, ab sas amorósas veus, comensan á instruir nostres esperíts per a qu'entrém en conexemént...»

L'oposició al Decret de Nova Planta es fa encara evident en el Memorial de Greuges que els diputats de l'antiga Corona d'Aragó presenten al Rei d'Espanya. D'aquí en traiem aquest tros:

«Fora d'aquestes lleis generals, n'hi ha una altra d'especial, i més poderosa, que obliga, a Catalunya, València i Mallorca, que els bisbes, i les clergues de les parròquies, siguin oriünds o criats en aquestes regions. Perquè, segons hem dit, aquí es parla una llengua particular; i, encara que a les ciutats i viles principals hi ha molta gent que entén i parla la castellana, malgrat tot, els camperols no la saben parlar ni l'entenen. *A les Amèriques, on els nadius, segons es diu, no són capaços per al ministeri eclesiàstic, els rectors han*



*d'entendre i parlar la llengua de llurs feligresos. I els camperols de Catalunya i de València –on s'ha donat el cas d'haver-se arribat a atorgar rectories a sacerdots que no n'entenien la llengua–, ¿han de ser més mal tractats que els indígenes americans? Com seria convenient que els bisbes, a Espanya com a les Amèriques, ja que no tenen el do de les llengües dels apòstols, parlessin la llengua de llurs feligresos! Apliquem la mateixa reflexió a tots els altres sacerdots. L'esperit de l'Església no permet que, contràriament a la finalitat per la qual foren instituïts, restin inútils per al poble; i ho són els qui no el poden instruir. I, essent principalment els camperols, amb llur pròpia suor, els qui mantenen els bisbes i altres clergues, i per consegüent els qui tenen més dret a ser instruïts, han de ser privats d'instrucció? ¿Quantes vegades no es presenta la necessitat que una pobra dona expliqui la seva aflicció i es confessi al seu bisbe? ¿I ha de suportar la humiliació i la pena de parlar-li davant un intèrpret?»*

Josep Melià al llibre «Informe sobre la lengua catalana», pàg. 283, hi transcriu:

«... he creído conveniente, con la aprobación de la Excma. Diputación provincial, que en todos los establecimientos de enseñanza pública de ambos sexos en esta provincia se observe el sencillo

A les parròquies, però, més de 100 anys després del Decret de Nova Planta, es seguia fent servir el català als registres parroquials. Aquest n'és un document demostratiu, com ho és també de la imposició del castellà. Tal com cita Melià.

Que es tracta d'un manament

método que a continuación se espresa y se halla adoptado en otras con mucho fruto.

*«Cada maestro ó maestra tendrá una sortija de metal, que el lúnes entregará á uno de sus discípulos, advirtiéndole á los demas que dentro del umbral de la escuela ninguno hable palabra que no sea en castellano, so pena de que oyéndola aquel que tiene la sortija, se la entregará en el momento, y el culpable no podrá negarse á recibirla; pero con el bien entendido de que en oyendo este en el mismo local que otro condiscípulo incurre en la misma falta, tendrá acción á pasarle el anillo, y este á otro en caso igual, y así sucesivamente durante la semana hasta la tarde del sábado, en que á la hora señalada aquel en cuyo poder se encuentre el anillo sufra la pena, que en los primeros ensayos será muy leve; pero que se irá aumentando asi como se irá ampliando el local de la prohibición, á proporcion de la mayor facilidad que los alumnos vayan adquiriendo de espresarse en castellano, y para conseguirlo mas pronto convendrá también señalar á los mas adelantados algun privilegio, tal como el de no recibir la sortija los lúnes, ó ser juez en los pleitos que naturalmente se suscitarán sobre la identidad ó dialecto de la palabra en disputa.»*  
(...)

«Gobierno Superior Político de las Baleares.»

Ciutat de Mallorca, 22 de febrer 1837.

taxatiu del bisbe que s'imposa a les parròquies decididament, queda reflectit a *L'Escala*, en la nota del rector que deixa constància d'aquest manament episcopal el 27 de juliol de 1827: *«Que las partidas que en adelante se continuaran, por disposición y expreso mandato del Ilmo. Sr. D. Dionisio Castaño Bermúdez, Obispo de esta diócesis, deberán ser escritas en idioma español.»*

Aribau, l'any 1833 compon la famosa «Oda a la Pàtria». Es considera com a precursora i símbol del moviment de la Renaixença.  
(...)

Què val que m'haja tret una enganyosa sort / a veure de més prop les torres de Castella, / si el cant dels trobadors no sent la mia orella / no desperta en mon pit un generós record?  
(...)

Plau-me encara parlar la llengua d'aquells savis / que ompliren l'univers de llurs constums e lleis, / la llengua d'aquells forts que acataren los reis, / defengueren llurs drets, venjaren llurs agravis.

Isabel II prohibeix les obres de teatre en català:

«A la vista de la comunicació pasada a este ministerio por el censor interino de teatros del reino, con fecha cuatro del corriente, en la que se hace notar el gran número de producciones dramáticas que se presentan a la censura, escritas en los diferentes dialectos y considerando que esta novedad ha de contribuir forzosamente a fomentar el espíritu autóctono de los mismos, destruyendo el medio más eficaz para que se generalice el uso de la lengua nacional, *la Reina* (q.D.G.) *ha tenido a bien disponer que en adelante no se admitan a la censura obras escritas en cualquiera de los dialectos de las provincias de España.*»

Butlletí Oficial Província de Barcelona, 29 de gener de 1867.

Als Jocs Florals hi ha, però, una reacció important.

Sap que li respondran que los retrau de fer-ho la dificultat que experimentarien al voler versificar en una llengua de la qual casi no coneixem la gramàtica; que també en castellà poden cantar-se nostres antigues glòries i les hassanyes de nostres avis sens deixar per açò d'obrar en nosaltres lo mateix afecte: mes ¿és per ventura tan aspre i pobre nostre idioma que no compense més que suficientment lo treball que s'emplee en estudiar-lo? ¿No tenim una col·lecció de cròniques tan abundant i variada com la puga posseir qualsevol altre poble, i una galeria immensa de trobadors, pares de la poesia vulgar moderna i

... La «Base» 3.<sup>a</sup> de Manresa (1892) deia: «La llengua catalana serà l'única que, ab caràcter oficial, podrà usar-se a Catalunya i en les relacions d'aquesta regió ab lo Poder central».

(Bases per a la Constitució Regional Catalana)

Alfons XII, al Reial Decret de 21 de novembre de 1902, ordena

«*Los maestros y maestras de Instrucción Primaria que enseñasen a sus discípulos la Doctrina Cristiana u otra cualquiera materia en un idioma o dialecto que no sea la lengua castellana serán castigados por primera vez con amonestación por*

El Bisbe de Barcelona, Josep Morgades, contes aquest Reial Decret amb una pastoral, de la qual en traiem aquests punts:

«... cada poble té la seva manera de pensar i la seva manera de sentir propis; quan s'expressa en la seva llengua privativa és prova evident que la seva manera

*parte del inspector provincial de Primera Enseñanza, quien dará cuenta del hecho al Ministerio del ramo, y si reincidiese, después de haber sufrido una amonestación, serán separados del Magisterio oficial, perdiendo cuantos derechos les reconoce la Ley.»*

(Real Decreto de 21 noviembre de 1902).

de sentir i la seva manera de pensar tenen una forma peculiar que s'ha de respectar forçosament si no es vol fer violència a la naturalesa...»

Després de fer unes consideracions basades en textos de la Bíblia diu en la mateixa pastoral:

«En conseqüència de tot el que he dit exhortem, sense apremi de manament que, amb tot i això estem disposats a donar si no se'ns dóna suport a aquesta empresa de zel per a la salvació de les ànimes, exhortem, diem, a tots els rectors i predicadors de la nostra Diòcesi, que anunciïn i facin anunciar la Divina Paraula en català, sobretot els primers i de manera absoluta en els sermons que són obligats de fer en el seu ministeri; sense deixar desatesos a aquells dels seus feligresos que no comprenguin el català com Nos hem procurat de fer amb aquelles colònies de francesos, italians, anglesos i alemanys que hi ha a la nostra ciutat i a qualsevol altra colònia que es formi sempre que així ho manifesti el Sr. Cònsul de la seva nació i tingui nombre suficient.»

Joan Maragall, el 1898, any de la pèrdua de les últimes colònies, s'expressa així:

(...)

Escolta, Espanya – la veu d'un fill /  
que et parla en llengua – no castellana; /  
parlo en la llengua – que m'ha donat /  
la terra aspra: /  
en aquesta llengua – pocs t'han parlat, /  
en l'altra, massa. /  
T'han parlat massa – dels sagun-

Primo de Rivera, 11 de juny de 1926.

Vengo en decretar lo siguiente:

Artículo 1.º: *Los Maestros nacionales que proscriban, abandonen o entorpezcan la enseñanza en su Escuela del idioma oficial en aquellas regiones en que se conserva otra lengua nativa, serán sometidos a expediente, pudiendo serles impuestas la suspensión de empleo y sueldo de uno a tres meses.*

Artículo 2.º: En caso de reincidencia podrá acordarse su traslado libremente por el Ministerio de Instrucción pública y Bellas Artes a otra provincia donde no se hable más que la lengua oficial, en localidad de igual o menor vecindario.

Artículo 3.º: Si se tratase de Escuelas de Primera enseñanza públicas o privadas, cuyos Maestros no estén comprendidos en lo dispuesto en los anteriores artículos, podrán ser clausuradas temporal o definitivamente.

Alfons XIII.

tins / i dels que per la pàtria moren: / les teves glòries – i els teus records, / records i glòries – no més de morts: / has viscut trista. (...)

On ets, Espanya? – no et veig enlloc. / No sents la meua veu atornadora? / No entens aquesta veu que et parla entre perills? / Has desaprès d'entendre *an* els teus fills? / Adéu, Espanya!

La reacció a Catalunya produïda per la Dictadura de Primo de Rivera va fer que fou l'època on l'esforç editorial aconseguí la més alta producció de llibres en llengua catalana.

*No cal fer notar que l'època franquista va ésser la més nefasta per a la llengua catalana.  
Heus aquí alguna mostra:*

## ELS LLIBRES

*Pel mes d'abril de 1939, Barcelona celebrava, per primera vegada, la tradicional Festa del Llibre sota l'ocupació franquista. En la premsa barcelonina la notícia era presentada així:*

### «LA BATALLA DE LAS LETRAS

*»Por primera vez se ha celebrado en Barcelona la Fiesta del Libro con la dignidad que corresponde a su hondo sentido espiritual.*

*»( . . . )*

*»Celebremos este imperio en Cataluña del libro católico y españolísimo. Las letras completarán la obra de las armas.»*

*Aquest «imperio del libro católico y españolísimo» equivalia a la destrucció de centenars i centenars de milers de volums publicats en llengua catalana, que es trobaven a les Editorials, a les Distribuidores i a les llibreries de Catalunya, en ocupar les forces franquistes Catalunya. Totes les obres publicades en llengua catalana, absolutament totes, des de les d'ideologia marxista, anarquista, esquerrana, separatista, fins a les obres d'ideologia liberal, conservadora, i àdhuc les obres merament científiques i les religioses, incloent entre aquestes els llibres de pregària i de pietat, van ésser condemnades al foc o convertides en pasta de paper. Totes elles foren considerades com atemptatòries al «espíritu del Glo-*

*rioso Movimiento Nacional», a la «Unidad de la Patria» i al «significado y fines de nuestra Gran Cruzada Nacional.»*

*Així els feixistes espanyols del general Franco, vencedors de la guerra, intentaren d'aconseguir que desaparegués per sempre més tota cultura expressada en llengua catalana, per tal que aquesta llengua gairebé mil·lenària es convertís en un «patois», sense expressió culta, en una mera curiositat folklòrica.*

## ELS FUNCIONARIS

*«1.— A partir de 1.º de agosto todos los funcionarios contractuales de las corporaciones municipales de la región que se expresen en el exterior o en el interior de los edificios municipales en una lengua que no sea la del Estado serán inmediatamente destituidos, sin que tengan derecho a reclamar.*

## ELS MESTRES

*2.— Por lo que se refiere a maestros públicos y particulares, tal falta comportará la pérdida de los derechos a enseñar.*

*3.— Ninguna investigación contra los funcionarios será suspendida por falta de pruebas, y los indicios serán suficientes.» Orden de 28 de julio de 1940 del Gobernador de Barcelona.*

## LES ESCOLES

### «LIBROS ESCOLARES

»1.º (...)

»2.º Todo libro que esté escrito total o parcialmente en lengua que no sea la española, precisamente, debe ser también retirado de la Escuela.

»3.º (...)

»(...)

»6.º Igual procedimiento se utilizará en cuanto a las Bibliotecas escolares, de cualquier clase o precedencia que sean.

»Lérida, 20 de febrero de 1939, III Año Triunfal.

»El Inspector Jefe, MARIANO LAMPREAVE.

»Espera este Gobierno Civil que ningún Alcalde dará lugar a la sanción correspondiente, que será impuesta si hubiere negligencia o mala voluntad a realizar este servicio.

»El Gobernador: JUAN ANTONIO CREMADES.»

*Una ordre semblant era publicada a la premsa de Barcelona, uns quants mesos després. Així, al diari La Vanguardia Española aparegué la informació següent:*

«HAN DE SER RETIRADOS DE LAS ESCUELAS TODOS LOS IMPRESOS NO REDACTADOS EN CASTELLANO

»En virtud de lo dispuesto con anterioridad y en ocasión de la apertura de curso de las Escuelas públicas se ha dispuesto por la Superioridad que, a partir de esta fecha, sean retirados de todas las Escuelas de Primera Enseñanza de esta provincia los libros, cuadernos, impresos y trabajos de toda clase

*que no estén redactados en lengua castellana, dejando bien sentido que las responsabilidades que puedan caer por cualquier omisión que pueda comprobarse recaerán directamente sobre los maestros o directores de estas instituciones de enseñanza.»*

## LES ENTITATS

«Primero. *Queda terminantemente prohibido el uso de otro idioma que no sea el castellano en los títulos, razones sociales, Estatutos o Reglamentos y en las convocatorias y celebración de asambleas o Juntas de las entidades que dependan de este Ministerio.»*

## ELS SINDICATS

*En el diari ABC de Sevilla la notícia era donada en aquests termes:*

«SE PROHIBE EL USO DEL CATALAN

»Barcelona, 8.— Por una disposición del delegado de Trabajo *ha quedado prohibido el uso de otro idioma que no sea el castellano en las denominaciones de todas las entidades dependientes del ministerio de Organización y Acción Social.»*

*El diari falangista Solidaridad Nacional la reproduïa sota els títulars següents:*

«DELEGACION DE TRABAJO (Provincia de Barcelona)

»EL NOMBRE DE LAS ENTIDADES, EN CASTELLANO»

*El diari El Correo Catalán ho feia sota aquests altres titulars:*

«TODAS LAS ENTIDADES SOMETIDAS A LA DEPENDENCIA DEL MINISTERIO DE ORGANIZACION Y ACCION SINDICAL TENDRAN EXCLUSIVAMENTE SU NOMBRE EN CASTELLANO.»

## ELS RÈTOLS

Ordre concedint un termini per a substituir tots els rètols i anuncis escrits en llengua catalana existents en la via pública i en el comerç per altres escrits en castellà: anunci de sancions als infractors.

## LA RADIODIFUSIÓ

Apropiació de les emissores de ràdio catalanes i prohibició total de l'idioma català a la radiodifusió.

*Abans de l'ocupació de Barcelona per les tropes del general Franco, les emissores de ràdio de Catalunya radiaven exclusivament en llengua catalana, llevat d'algunes que, a més, feien algunes de les seves emissions en llengua castellana.*

*En ocupar Barcelona, les forces franquistes s'apropriaren les emissores de la ciutat i posteriorment totes les de Catalunya. Heus ací com un periodista franquista explica l'apropiació de l'emissora Ràdio Associació de Catalunya:*

«El día 26 de enero del Tercer Año Triunfal, entraron en la ciudad de Barcelona las tropas del

Caudillo Franco. Algunas horas después tuve la satisfacción grandísima de decir, por el micrófono de la hasta entonces "Ràdio Associació de Catalunya", rescatada para España y ya ahora "Radio Nacional de Barcelona", algo que considero apropiado para el prólogo de este libro.»

*Apropiades les emissores de ràdio, els ocupants començaren a radiar, exclusivament, en llengua castellana, i prohibiren totalment la utilització de la llengua catalana. La llengua catalana, doncs, desapareixia de la radiodifusió a Catalunya.*

## ELS AJUNTAMENTS

«El Ayuntamiento actual respondiendo al lema de la "España Una" ha acabado con los problemas que creaba la dualidad de lenguas. En la Casa hoy no se habla ni se emplea más que el idioma español por antonomasia e incluso han sido sustituidas todas las placas indicadoras que hasta hace poco estaban escritas en catalán con carácter exclusivista en las puertas de los despachos.

»Muy apreciable la lengua catalana en el ambiente doméstico y familiar: muy apreciable también como signo de tradición. Pero la nueva España que se forja, la España Grande, precisamente por serlo, no podía continuar convertida oficialmente en sucursal de la Torre de Babel.»





Tres àmbits són essencials  
per a la  
normalització de la llengua catalana

# La llengua a l'ensenyament

I és per això que com a Directora General, em plau de participar en aquest acte, perquè ens ve a recordar en darrer terme que un poble que no té escola deixa de ser un poble lliure, és un poble sense futur, recordem el famós article de «Els Marges» que deia: «Una nació sense estat, un poble sense llengua».

El tema, com he dit, és un repte, i un repte difícil, perquè quan parlem de l'escola catalana no partim d'uns mínims, ni tan sols de zero, sinó que en moltes ocasions partim de situacions negatives.

I quan dic escola catalana no em refereixo a l'escola constituïda a casa nostra, a la que van els nens que viuen a Catalunya, ni a la que fa les tres hores de classe com esmenta el Decret de català, ni tan sols aquella que a més a més de la classe de llengua fa altres àrees o matèries en català; sinó aquella escola que utilitza el català com a vehicle d'aprenentatge i de vida de l'escola, aquella que ha incorporat els continguts culturals catalans i té unes actituds positives cap a tot el que és i representa Catalunya.

Llengua, continguts i actituds:

Necessitem el català com a llengua vehicular de l'escola, no perquè sigui la llengua materna de

ningú, sinó perquè és la llengua del nostre poble. Diu en Baldiri Rexach:

«Entre totes les llengües, la que amb més perfecció deuen saber los minyons és la llengua pròpia de sa pàtria, perquè lo defecte es molt més culpable.»

Necessitem la llengua perquè és signe d'identitat, d'afirmació i d'unió. Perquè la llengua fa un poble.

Necessitem els continguts catalans perquè és en l'aprofundiment i el treball del fet nacional català, que serem capaços d'integrar la capacitat creativa humana en el progrés del nostre poble.

Necessitem els continguts culturals catalans perquè el lligam real que envolta el nen amb tot el que representa, és una exigència pedagògica.

Necessitem uns hàbits i unes actituds favorables per al seu ús posterior per part dels qui ho han d'aprendre, perquè només canviant radicalment la conducta lingüística de la població catalana podríem arribar a la normalitat plena del català com a llengua pròpia i comuna del nostre país i podrem superar les greus conseqüències de la repressió cultural del franquisme i de la massiva immigració dels anys 60.

I escola catalana ho han d'ésser

totes, no unes quantes. Ara això és una tasca difícil i lenta. El procés de catalanització total del sistema educatiu portarà alguns anys, ja que cal progressar vers la normalitat, utilitzant els instruments pedagògics i el tacte necessari, però això, no és sinònim de claudicació, tacte no vol dir adormir-se.

I la desitgem per a tothom; i ja des d'ara per a tothom que ho vulgui, allà on sigui possible organitzar-la.

Perquè és l'escola pròpia de Catalunya.

Perquè vivim el fet com alguna cosa positiva.

Perquè tothom té dret; catalanoparlants i castellanoparlants a incorporar-se plenament a la societat de la qual formen part.

I només l'escola donant les mateixes eines i els mateixos instruments a tots els nois i noies, farà possible aquest dret.

**Fragment del discurs pronunciat  
per la Sara Blasi,  
Directora General d'Ensenyament  
Primari, amb motiu del lliurament dels  
premis Baldiri Rexach 1980.**

# La llengua catalana i els funcionaris

La llarga absència del català dels àmbits oficials, per causes prou conegudes, ha fet que molta gent desconegui la gran aportació del funcionariat a l'enriquiment i extensió de la llengua catalana durant l'edat mitjana. Així, convé citar Joan Fuster, el conegut escriptor de Sueca (País Valencià), quan escriu:

*«Des del segle XIII el català començà a desplaçar el llatí en els tràmits jurídics o de comunicació administrativa (. . .) El català esdevingué l'idioma normal de la cancelleria, dels tribunals, dels municipis, de les notaries.» (GEC, 4, 637)*

Llavors, com ara, hi hagué una gran preocupació per aconseguir un estil correcte i depurat, entre els funcionaris, la qual cosa contribuí de manera notable al progrés de la nostra llengua:

*«En l'establiment d'un mòdul lingüístic elegant i matisat intervingueren els funcionaris de la cancelleria reial i els humanistes precoços que prengueren del llatí l'ideal d'unes formes de construcció i d'una tria de vocabulari a partir de les quals l'idioma vulgar obté la dignitat estètica i l'eficàcia dialèctica que els lectors esperaven.» (GEC, 4, 638)*

Llavors, com ara, veieren la im-

portància d'aconseguir un ús digne del llenguatge. Avui, però, superada la discriminació legal i oficial del català, el funcionariat (com el poble en general) no té els coneixements lingüístics que són necessaris per portar a terme la seva feina sense vacil·lacions ni dubtes. Aquest fet, que per fortuna no afecta tothom, però sí la gran majoria dels funcionaris, es deu sobretot a la inexistència de l'ensenyament del català a l'escola i als altres centres d'estudi, durant molts anys; i a la manca de costum en l'ús del català per a les funcions administratives en general. La potenciació de l'Escola d'Administració Pública en els últims mesos farà que la formació de les noves generacions de funcionaris es pugui fer en català, i que el reciclatge dels funcionaris actuals pugui continuar i augmentar.

De fet, l'interès dels funcionaris per aprendre i perfeccionar llurs coneixements de la nostra llengua és ben palès, i és de doldre que els cursos de català per a castellanoparlants, per a catalanoparlants, i de llenguatge administratiu i comercial no hagin d'impartir-se a tots els indrets on els funcionaris els han demanats.

Per tots aquests motius, queda prou clar que existeix una bona disposició del funcionariat envers

el català, i que en un termini relativament breu s'aconseguirà que tots ells dominin les dues llengües oficials de Catalunya, per poder respondre en la llengua del país als administrats integrats en la vida catalana.

Durant aquest temps, és important que compreguem que aquest cos de professionals tan essencial per a la bona marxa del país ne-

cessita el nostre suport i ajut, a fi que pugui jugar un paper cada cop més important en el redreçament lingüístic –i cultural– de Catalunya.

DEPARTAMENT  
DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA

GENERALITAT  
DE CATALUNYA

# Els mitjans de comunicació i la llengua catalana

Quan a tants països del món no hi ha cap motiu per haver de convèncer els responsables dels mitjans de comunicació perquè utilitzin la pròpia llengua, com a vehicle normal de comunicació amb els radiooïdors, televidents i lectors, a Catalunya ens trobem que en molts d'aquests àmbits el català té una presència pràcticament simbòlica.

Aquest fet té la seva explicació històrica, que els lectors d'aquest llibre coneixen prou bé. L'important, però, no és de buscar culpables o raons de la situació actual, sinó de canviar-la ara i ací, amb uns objectius determinats. Quins són aquests objectius?

En una paraula, que els mitjans de comunicació serveixin com a expressió de la col·lectivitat catalana, no únicament en llengua, sinó també en llur contingut i enfocament. Això vol dir que els mitjans de comunicació han de complir una funció triple: formació, informació i entreteniment. I és sobretot en el terreny de la formació que els mitjans poden suplir unes greus mancances culturals: de coneixements lingüístics, geogràfics, històrics...

Ningú no pot dubtar que els mitjans de comunicació són oberts a l'evolució. Els diaris han millorat en els sistemes de transmissió

d'informació, en la impressió, en la composició. La televisió no cal dir que és un mitjà encara jove, i la ràdio es troba en una fase de renovada popularitat, amb noves tècniques de comunicació.

Aquesta paraula, la comunicació, és la clau de tot el sector. I és natural que els responsables dels diaris, les emissores, la televisió, es preocupin de fer arribar llur missatge al nombre màxim de públic, competint moltes vegades amb altres mitjans, i fins i tot amb altres usuaris del mateix sector. Per això hi ha persones que veuen amb una natural reserva el canvi del vehicle mateix de la comunicació, és a dir, la catalanització lingüística del mitjà. El que és evident, però, és que els que han vençut els dubtes, i han intentat d'adoptar un català directe, planer i correcte d'una manera natural, han observat que aquesta iniciativa era acollida molt favorablement per la gran majoria dels lectors o oïdors, i han pogut establir i fins i tot augmentar, la presència del català a la publicació o emissora.

Això no vol dir que tothom pot catalanitzar-ho tot en un dia: i d'això n'hem de ser molt conscients. Si creiem que una campanya de sensibilització d'uns mesos pot desfer dècades de prohibicions, pressions, marginacions i discrimi-

nacions, els resultats de la campanya ens semblaran molt modestos. Hem de fer tot el possible per afavorir aquesta normalització: aconseguint que tot el nou personal domini les dues llengües oficials si ha d'intervenir en aspectes verbals (orals o escrits) del mitjà; fent tot el que podem perquè l'augment de la presència del català es faci amb un to didàctic (qualsevol canvi pot donar lloc, en principi, a dificultats inicials); i com a membres del públic, podem donar el nostre suport a totes les iniciatives en aquest sentit, sense però ser massa exigents en els inicis de l'experiment. Això no eximeix els responsables de cada mitjà de considerar com a màxima prioritat l'assoliment d'un català correcte. És sobretot en els primers anys de recuperació de l'ús públic del català que cal insistir, des de les institucions, que tots els mitjans de comunicació siguin responsables de l'enorme feina didàctica que poden fer, i dels enormes danys que poden provocar si llurs activitats es porten a terme amb desídia envers la qüestió lingüística.

Com a membres del públic tam-

bé podem contribuir a aquesta normalització lingüística, participant activament en els programes i les columnes oberts als oïdors i lectors, encoratjant i donant suport a cada iniciativa, i prenent consciència de la nostra riquesa lingüística, riquesa que sempre cal abonar.

Invito, doncs, tots els gironins a participar en aquesta crida oberta a tots els responsables dels mitjans de comunicació, perquè els uns i els altres col·laborin en aquests moments històrics en aquesta magnífica demostració de convivència lingüística que podem observar a qualsevol carrer, a qualsevol botiga, a qualsevol centre de cultura d'aquesta terra. Espero que aquest exemple serà un estímul perquè tots els pobles d'Espanya recuperin plenament l'ús de llurs llengües, amb ple respecte entre tots ells.

DEPARTAMENT DE  
POLÍTICA LINGÜÍSTICA

GENERALITAT DE  
CATALUNYA

# ÍNDIX

	Pàgina
<b>I – Per la normalització</b> .....	7
Cap a la normalització lingüística, <i>per Aina Moll</i> .....	9
<b>II – Breu repàs documental a la repressió de la llengua catalana</b> .....	13
Introducció documental, <i>per la Comissió Municipal de Normalització de la Llengua i Promoció de la Cultura Catalana</i> .....	15
Per la normalització del català, <i>per Aina Moll</i> .....	18
Les actituds envers el català, <i>per Francesc Vallverdú</i> .....	21
Disposicions de repressió i Documents de resistència .....	25
<b>III – Tres àmbits són essencials per a la normalització de la llengua catalana</b> .....	39
La llengua a l'ensenyament .....	41
La llengua catalana i els funcionaris .....	43
Els mitjans de comunicació i la llengua catalana .....	45



Generalitat de Catalunya  
Departament de Cultura  
**Direcció General de Política Lingüística**  
Institut de Sociolingüística Catalana  
Centre de Documentació





DIPUTACIÓ  
DE GIRONA



AJUNTAMENT  
DE GIRONA

